

TALLINNA
PÜHA NEITSI MAARJA
PIISKOPLIK TOOMKIRIK

KATEDRAALI SÕNUMID

EELK Tallinna Piiskopliku Toomkoguduse infokiri DETSEMBER AD 2023

JÕULULUGU ON SÕNA LOOVA VÄE KÜTKES

Kui Sõna, mis lausutud, läheb välja ja sünnib lihaks saanud sõnana, saab ilmsiks ajatu ajalikkus, mõõtmatu mõõdetavus ja Jumala riigi elulisus. Evangelist Johannes toob meieni selle Sõna loova väe: „Alguses oli Sõna ja Sõna oli Jumala juures ja Sõna oli Jumal. Seesama oli alguses Jumala juures. Kõik on tekkinud tema läbi ja ilma temata ei ole tekkinud midagi. Mis on tekkinud tema kaudu, oli elu ja elu oli inimeste valgus. Ja valgus paistab pimeduses, ja pimedus ei ole seda omaks võtnud.“ Jh 1:1–5

Jõuludes taipame, kuidas midu nii hääletu, käest libisev aeg, saab korraga kuuldavaks, nähtavaks ja taibatavaks. Kuuldud Jumala sõna saab kuulaja ehedalt kätte ning loob ja uuendab teda. Nii saab inimene sõnast nõnda puudutatud, et sõna hakkab teda kandma, teda pidama. Nii sünnibki, et on hetki, mil tajume aega hoopis teisiti: jumalikuna, imet tegevana, köitvana ja rikkalikult.

Keskaegses, gootistilises Tallinna Toomkiriku altariruumi apsiidis on ehitusmeistrid läbi arhitektuuri edasi andnud teoloogia, mis jutustab jumalikkude lugu. Nimelt on nii seina kui akende pind võrdne, kus akendest sisse tulvav valgus ja värviliste vitraazide mäng hakkab kõnelema iga kirikulisega. Eesti keeles me tavaliselt kasutades sõna valgus ei mõtle selle ladinakeelsetele vastetele, kuid ladinakeelsed *lumen*, *lux* ja *splendor* on need sõnad, mis taustana kõlavad ja oma lugu jutustavad.

Lumen, see on see sama akendest sisse tulvav valgus, mida näeme ja mis teeb meile nähtavaks olulised kvaliteedid ehk väärtused, mida oma elus esmalt vajame. *Lumen* toob esile, mis on ees, mis taga, mis on lähemal ja mis on värv ja suurus, mis on parem ja mis tugevam, mis oluline ja mis mitte. See toob esile suhted ja ained ja kujud.

Teine on *lux*, see taevane valgus, mis kumab läbi kogu loodu ja on üle selle. Värvilistes

Foto: Arho Tuhkru

vitraazakendes ta justkui paistab ja ilmutab oma valgust. See kannab endas jumalikke väärtusi ehk kvaliteete, olgu usk, lootus, armastus, halastus ja lunastus jne. Need on tõelised ja täiuslikud ja on taibatavad igale otsijale ja inimene saab seda vastu võtta, lasta enda lähedale. See jumalik valgus valgustab meid ka siis kui meie maine tee on otsas ja Kristus katab kinni kõik puuduliku ja lunastatud inimene on kord Jumala riigis. Kolmas, *splendor* on ehk veidi võõram, kuid see on valgus, mis helgib tagasi, olgu hiilguse või särana. Ei mitte see, keda ta tabab, pole valgus, vaid valgus, kui kedagi tabab, saab särata ja toob ta esile. Lihtsalt öeldes, justkui helkur, Kristuse valgus meie ligimeses.

Jumal saab tulla inimesele palju lähemale, kui inimene eales suudaks ise olla ja see ime, mida taibata, on imeline. Saame vaid tunnistada: „Ei mitte mina, vaid Kristus minu sees, ihus ja veres, Tema Vaimu varal!“

Jõulupühas oleme tunnistajaiks, mõistes jumalikkude sekkumist oma ellu ega heida kõrvale teist inimest, kes on sama moodi oma eluteed käimas. Sest pole olemas ühtegi ini-

mest, kellele Jumal ei oleks loonud ta oma aega, ta oma ehedust ja tähendusrikkust, tema oma kohta. Kui me kohtume, siis ongi see just õige aeg ja paik teisele teelisele. Mõistmaks justkui tabamatut ime, mis on Lunastaja sünni maailma, meie südamesse ja mis on teine inimene, et Jumal on temalegi kinkinud Kristuse sünni ja elu, mis on sama hinnaline ja ehe, oma helgiga ja ka särava, sama tõesena, kui minugi oma.

Jumala loova Sõna kütkes on kõik nii nagu peab olema, mitte midagi ei pea muutma ega teiseks tegema, sest Sõna sees on kõik nii nagu tõeliselt olema peab – iga inimene, iga mõeldud mõte on talle pandud, iga tunne, iga palve, tänu, värv ja maitse, jälg ja lausutud ja lausumata jäänud, tehtud ja tegemata jäänud on olemas. Seda kokku suudab võtta meile tuttav plussmärk ehk ristimärk +. Pluss ehk ristimärk on liitev, kokku toov nii matemaatiliselt kui ka vaimset.

Käes on palve ja rõõmu aeg, sest avatud on värv, mille kaudu Jumal saab meiega kõnelema. Jean Calvin on ütelnud, et maailm on Jumala Kirkuse näitelava *theatrum gloriae Dei*. Ja täna on see tõesti sündinud.

Inimlastena, jääb meil vaid seda imet tunnistada koos Johannese tunnistusega: „Ja Sõna sai lihaks ja elas meie keskel, ja me nägime tema kirkust nagu Isast Ainusündinu kirkust, täis armu ja tõe.“ Jh:1:14

Jõulude sisu ongi mõistatuslik ja samas lihtsakoeline, millest saab aru iga laps ja samas on see ime, Jumala sünni maailma, Sõna saamine lihaks ja elu mis saab valguseks maailmas. Siin ongi Jõulude kõige olulisim peidetuna nii tuttavasse ja paljukuuldud sündmusesse: „Tee nagu Jumal tegi, saa inimeseks!“ Aamen!

Koguduse õpetaja Arho Tuhkru

EELK Tallinna Piiskopliku toomkoguduse nõukogu otsustas oma korralisel koosolekul 19. novembril nimetada Maarja medali ja kultuuripreemia 2023. aasta laureadiks ettevõtja, kunstitoetaja ja kirikute restaureerimise aitaja Enn Kunila.

Maarja medali ja kultuuripreemia saajate ritta on aastatega astunud väga erinevate valdkondade säravad inimesed, kelle hingega tehtud tööd ja tegemised on moel või teisel kirikuga seotud. Nad on aidanud hoida põlvkondade väärtuslikku pärandit, seda edasi kandes, et kirikud, kunst ja nendes olevad lood oleksid hoitud ning edasi antud tänapäevale mõistetavalt. Selle aasta laureaadi tööde ja tegemiste vilju on näha nii restaureeritud kirikuhoonetes, kui Eesti kunstipärandit hoidva, laias ilmas tutvustava missiooni kandjana. Ta on selleks kaasanud oma tarkust, jõudu ja oskusi ning muidugi inimesi, kes tunnevad pühendumuse ära ja tehtu on selgelt nähtav. Just seepärast otsustas Tallinna Piiskopliku Toomkoguduse nõukogu üksmeeles valida Maarja medali ja kultuuripreemia 2023. aasta laureadiks Enn Kunila.

Enn Kunila (sünd 19. märtsil 1950. aastal) on silmapaistva eestseisjana aidanud restaureerida kirikuid, hoida ja tutvustada ning säilitada Eesti kunstipärandit. Kõike seda teinud tänapäeva eestlastele arusaadavas vormis, läbi näituste, välja antud kunstiraamatute, restaureeritud kirikuhoonete, toetavate restaureerimisprojektide ja selgete seisukohavõttudega. Ta on pikaajaline Toomkoguduse nõukogu liige. Enn Kunilal on tahet seista kiriku huvide eest, ta on jätnud suure jälje Eesti kirikuellu kirikute ja Eesti kunsti restaureerimisel ja tutvustamisel. Ta on kirikute restaureerimise jaoks annetusi kogunud Kirikufondi liige.

Maarja medali ja kultuuripreemia 2023 andis üle koguduse juhatuse esimees Riivo Sinijärv 10. detsembril, 2. advendipühapäeval jumalateenistuse lõpul.

Maarja medali ja kultuuripreemia statuut: Tallinna Piiskopliku Toomkoguduse nõukogu oma koosolekul 18. juunil 2000. a.

Enn Kunila

Foto: Endel Apsalon

juhatuse esimehe Raido Rüütli ettepanekul otsustas asutada iga-aastase Tallinna Toomkiriku kultuuriauhinna nimetusega Maarja medal. Kunstiliselt kujundatud medal koos rahalise preemiaga antakse isikule,

- kes oma tegevusega on andnud märkimisväärse panuse Eesti kultuuriellu,
- kelle tegevus on süvendanud ja levitanud kristlikke väärtusi
- ja kelle tegevus on otseselt puudutanud Tallinna toomkirikut.

Kandidaadi esitab koguduseõpetaja koguduse nõukogule kinnitamiseks.

Teenetemärgil on liiliaõite keskel Maarja monogramm, mis kajastub ka ordenipaelal.

Maarja medali laureaadid:

- 2000 dirigent Tõnu Kaljuste
- 2001 peapiiskop emeeritus Kuno Pajula
- 2002 vitraazikunstnik Dolores Hoffmann
- 2003 president Lennart Meri
- 2004 piiskop Mikko Heikka
- 2005 poliitik Siim Kallas

- 2006 teoloog dr Toomas Paul
- 2007 kunstiajaloolane Juhan Kilumets
- 2008 piiskop Philippe Jourdan
- 2009 kog juhatuse esimees Raido Rüütel
- 2010 titulaarpraost Ivar-Jaak Salumäe
- 2011 poliitik Tunne Kelam
- 2012 skulptor Mati Karmin
- 2013 piiskop Einar Soone
- 2014 helilooja ja koorijuht Roman Toi
- 2015 kunstnik Jüri Arrak
- 2016 peapiiskop emeeritus Andres Pöder
- 2017 helilooja Ester Mägi
- 2018 teadlane ja suursaadik Henning von Wistinghausen
- 2019 vaimulik, tõlkija ja teadlane Kalle Kase-
maa
- 2020 teatriteadlane ja lavastaja Lembit
Peterson
- 2021 ettevõtja, poliitik, Jüri Kraft
- 2022 vaimulik Jaan Tammsalu
- 2023 ettevõtja, kirikute ja kunstide toetaja
Enn Kunila

Fotod: Joel Siim

10. ja 11. oktoobril olid Tallinna Toomkoguduse töötajad küläs Helsingi Toomkogudusel

Helsingi Toomkogudust külastasid õpetajad Arho Tuhku ja Joel Siim, juhatuse esimees Riivo Sinijärv ja organist Kadri Ploompuu.

Kahe päeva jooksul tutvuti Helsingi Toomkoguduse diakoonia ja muusikatööga, osaleti koguduse vaimulike töökoosolekul, kohtuti töötajate ja koguduseliikmetega ning Helsingi Toomkirik uuriti läbi keldrist oreli rõduni.

Lepiti kokku omavahelise suhtluse tihedamaks muutmise osas ning Helsingi koguduse liikmeid ja töötajaid kutsuti Tallinna külla. Muusikatöö osas hakkas kuju võtma üks üsna konkreetne plaan, millest saab täpsemalt rääkida ilmselt uuel aastal.

Toredad päevad oli ette valmistanud Helsingi koguduste liidu rahvusvahelise töö koordinaator Natasha Vaalgamaa. Suur tänu kõikidele, kes leidsid meie jaoks aega.

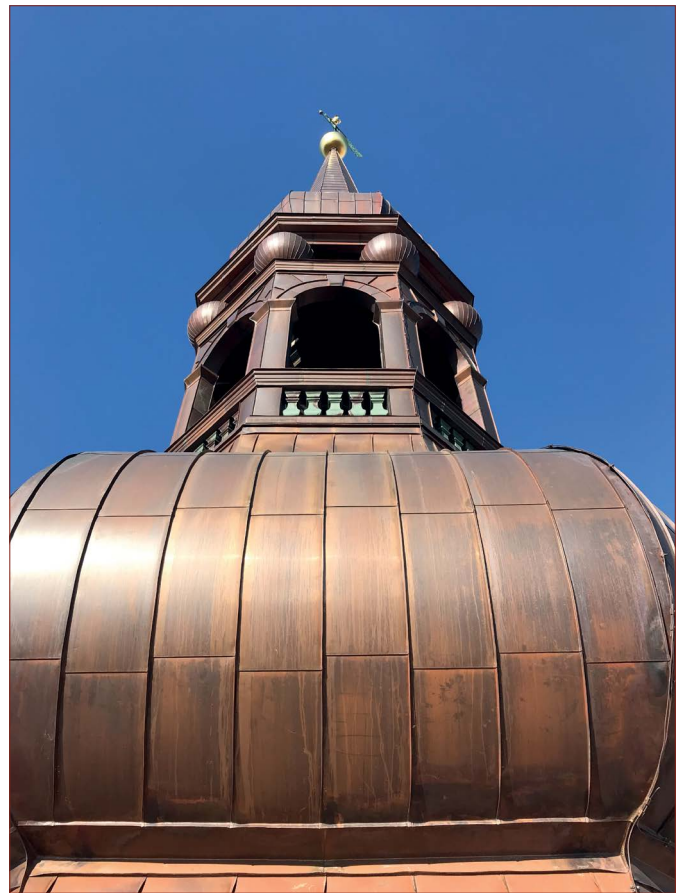

Foto: Ingrid Mäsak

Maailma parim metallkatus on Tallinna toomkirikul

Võistlusel IFD AWARD sai Grand Prix! auhinna Tallinna piiskopliku toomkiriku metallkatus. Pidulik gala toimus **12.10.2023** Itaalias, Bolzanos, kus auhinda olid vastu võtnud toomkiriku torni ehitajad Aleksandr Jegorov (Valtsproff OÜ) ja Martin Kärner (Oma Katus OÜ). Restaureerimisprojekti tegi kirikule Ain Pihl (Rändmeister OÜ).

„Toomkiriku tornikiiver on hämmastav näide, kuid kogudus on suutnud koos Tallinna linna ja paljude ettevõtjate abiga tuua imelise ja ajaloolise arhitektuuriväärtusliku torni uuele elule. See tunnustus on oluline ja teeb au mitte üksnes meie inimestele ja Tallinna linnale. See auhind on oluline ka laiemalt Euroopas,“ rõõmustab Tallinna Piiskopliku Toomkoguduse õpetaja Arho Tuhku paljude inimeste suurt tööd krooninud tunnustuse üle. „Sellised meistrid, kes restaureerimistööd tegid, on tõeline vara,“ soovib vaimulik eraldi esile tuua auhinda vastu võtnud vaskseppade panust kiriku restaureerimisel.

Toomkiriku terviklikku restaureerimist alustati 2022. aastal katusest, mis on hoone säilimise seisukohast kõige olulisem. Tornikiivri seisukord aasta-aastalt halvenenud, sadevee läbijooksud suurenenud. Restaureerimistööde käigus vahetati tornikiivri katteplekk ning restaureeriti tornimuna ning tuulelipp. Enam kui 550 000 eurot maksnud töid tehti koguduse, Kirikufondi ja Tallinna linna toel.

Tallinna toomkiriku restaureerimistööd jätkuvad.

Annetusi pühakoja katuse restaureerimise heaks saab teha SEB arveldusarvele EE401010022002639007.

Muinsuskaitseamet kuulutas 2. novembril auhinna vääriliseks Toomkiriku tunnikella restaureerimise

Tänu sünnimusele tunnustati 16 kategoorias kokku rohkem kui 50 nominenti ja laureaati ning enam kui 150 inimest ja asutust, kes erineva rolli läbi on püüdnud hoida ja arendada panustanud. Kategoorias „Hästi restaureeritud kunsti- ja ajaloo pärand“ kuulutati laureaadiks Tallinna Toomkiriku tunnikell.

Toomkiriku tunnikell ehk ajanäitaja sai valmis koos torniga 1779. aastal. Et iga numbrilaua juures oli üks osuti, tuli sellest nimetus „tunnikell.“ Nii mõnigi kord on tõstatatud küsimus teise osuti lisamisest, kuid tegemist on ainulaadse üheosulise sihverplaadiga, mistõttu on ajalooline tunnikella lahendus jäänud püsima siiani. „Toomkirik on selle üle uhke, sest eriti palju sellist lahendust enam ei kohta ja selle kellaaja lugemiseks peab varuma veidi rohkem aega,“ ütleb õpetaja Arho Tuhkru. Kellaosuti ja numbrite restaureerimisega tegeles Martin Bristol.

Esna Galerii peremees Martin Bristol vahendas tänavu ühismeedias, et suvi on läinud kuldamise tähe all. „Tallinna toomkiriku nelja ajanäitaja kuldsed numbrid, pooltunnimärgid ja tunniosutid on veetnud suve Esnas, võtnud vanne, puhastunud ja saanud uue kuldse jume.“

Koguduse talvine leeripüha

Toomkoguduses on tavaks korraldada aastas kaks leerikursust. Nii andsidki pühapäeval, **10. detsembril** leeritöötuse Toomkoguduse kuus uut liiget. Neist kolm ristiti veel enne leerijumalateenistuse algust. Vastsed koguduseliikmed teenisid kaasa, lugedes Pühakirja ning palvetades kirikupalvet. Jumalateenistust juhtis ja noored konfirmeeris peapiiskop Urmas Viilma.

24. ja 25. novembril toimus XXIII toomkonverents „Tallinna orelid“

Konverents oli pühendatud Toomkiriku oreli restaureerimise 25. aastapäevale ja Kaarli kiriku Walckeri orelile 100. aastapäevale.

Konverents algas ettekannetega Toomkiriku käärkambris. Toomas Mäeväli, Liina Rahuoja, Piret Aidulo, Jüri Reinvere (videosilla vahendusel Frankfurdist Maini ääres), Kristel Aer ja Joel Siim kõnelesid Toomkiriku, Kaarli kiriku ja Oleviste kiriku orelitest, orelitöökodade olukorras tänases Eestis, muusikaelust sajanditaguses Kaarli koguduses ja sellestki, keda võiks orelimuusika täna kõnetada ning kus saab organistiks õppida.

Reede õhtul oli kõigil võimalik Kaarli kirikus kuulata Juhan Jürme kantaati „Memento mori“, mille esmaettekandest möödus 90 aastat. Laupäeva keskpäeval rõõmustas Toomkirikus kuulajaid orelitõppijate kontsert ning pärastlõunal oli võimalik huvilistel tutvuda Oleviste kiriku oreliga.

Toomkoguduse 2023. a teenetemärgi pälvis Leili Küttner

Toomkoguduse nõukogu otsustas **19. novembri** koosolekul anda Toomkoguduse teenetemärk Leili Küttnerile.

Leili Küttner esindab ehedat „maa soola“, sest oma enam kui 40 aastase kogemusega saksa keele õpetajana on ta aidanud avardada oma õpilaste maailmapilti. Iga keele õppimine on uks uude maailma. Samuti on Leili Küttneri panus toomkoguduse ellu suur, tundes kogudust ja aidates koguduse töös kaasa nõukogu liikmena, omal ajal koguduse sekretärina ja juba aastaid diakooniatöö juhatajana. Ta tunneb väga hästi meie koguduse liikmeid. Kohusetundliku sekretärina tundus loomulik, et ühel hetkel ta saab meie senioride keskpunktiks ja koosviimiste korraldajaks. Seda ülesannet on ta ustavalt kandmas, kutsudes kokku seniore, et meie igakuised koosviibimised oleksid justkui säravate hetkede kogum, mida oodatakse ja millele on rõõm hiljem tagasi vaadata. Leili Küttner on peale koguduse tööde ja tegemiste ka seotud raamatukogu raamatuklubiga, mis ühendab raamatuhuvilisi nii meie kogudusest kui kaugemast kaarest. Suisa asendamatu on tema vaev meie juubilaride meelepidamisel ja õnnitluskaartide tegemisel ja saatmisel. Ta „juhatab“ postkontorit, mis saadab välja üksnes rõõmsaid kirju ja ei ühtegi arvet.

Teenetemärk anti Leili Küttnerile üle advendiaja 3. pühapäeval, **17. detsembril**.

Teenetemärkide senised laureaadid:

2020

organist Kadri Ploompuu, dirigent, kantor Veljo Reier

2021

orelihooldaja Toomas Mäeväli, prof Hilikka Hiiop,
dr Tiina – Mall Kreem

2022

noortetöö juht Mai-Liis Mäeväli, lastetöö juht Merje Schultz,
Toomkooli direktor Egle Viilma

Foto: Endel Apsalon

Septembris külastas Toomkirikut meie riigi Muinsuskaitse peadirektor Marilyn Mihkelson ja kohtumisel kõnelesime toomkoguduse restaureerimisprogrammist ja tulevikuplaanidest.

Maata Näkyvissä 2023

17.–19. novembril viibis hulk toomkoguduse noori ja töötegiuid Soomes Turus põhjamaade suurimal kristlikul noorte muusikafestivalil „Mata näkyvissä“.

Festival sai alguse aastal 1984, kui meie hulgast südamerikke tõttu lahkunud Timo Vainio sõbrad korraldasid Timo meenutamiseks mälestuskontserdi, kus osales 120 noort. Sellest on tänaseks välja kujunenud suurejooneline üritus Turu messikeskuses ja kõrvalasavas suures spordikeskuses, mis mahutab igal aastal kuni 15 000 noort, kes on tulnud kuulama evangeeliumi Jeesusest Kristusest, mis on algusest saati olnud festivali sõnumiks ja sisuks.

Festivalil esinevad kristlikud muusikud Soomest ja välismaalt. Publikule pakutakse erinevaid muusikastiile, efektset lavašouid, kust ei puudu ka tulevärk, kuid kõige olulisem on siiski rõõmusõnum Jeesusest millest kõnelevad laulud ja millest tunnistatakse kõnedes.

Sellel aastal esinesid näiteks „Park 7“, „Kls“, Juhani Tikkanen ja paljud teised.

Tänaseks on selle festivali korraldajaks Soome misjoniselts SLEY kes võimaldas pääsmed Eesti noortele ja olid ka abiks kohapeal tõlkimisel. Siinkohal suur tänu Salome ja Olli Oleniusele, kes kõike aitasid organiseerida!

Laupäev, 23. detsember

kell 12:00 ORELIPOOLTUND – Kadri Ploompuu

Pühapäev, 24. detsember

kell 11:00 MISSA, advendiaja 4. pühapäev. Õpetaja Arho Tuhkru, organist Kadri Ploompuu

kell 16:00 JÕULUMUUSIKA – Toomkoguduse koor Laudate Dominum Veljo Reieri juhatusel, Kadri Ploompuu (orel)

kell 17:00 Jõuluõhtu liturgiline JUMALATEENISTUS. Õpetaja Arho Tuhkru, õpetaja Joel Siim, organist Kadri Ploompuu, Toomkoguduse koor Laudate Dominum Veljo Reieri juhatusel

Esmaspäev, 25. detsember

kell 11:00 MISSA – Kristuse sündimispüha ehk 1. jõulupüha. Sõna sai lihaks. Peapiiskop Urmas Viilma, õpetaja Arho Tuhkru, õpetaja Joel Siim, organist Kadri Ploompuu, kaasa teenib Villem Süvari trompetil

kell 16:00 Jõulupüha ORELIKONTSERT - Kadri Ploompuu. Vaba sissepääs

Teisipäev, 26. detsember

kell 12:00 2. jõulupüha SÕNAJUMALATEENISTUS. Esimärter Stefanose päev ehk tehvanipäev. Õpetaja Joel Siim, organist Piret Aidulo, kaasa teenib Tallinna Saarlaste Segakoor

kell 14:00 JÕULUJUMALATEENISTUS Merivälja Südamekodus

Laupäev, 30. detsember

kell 12:00 ORELIPOOLTUND – Andres Uibo

Pühapäev, 31. detsember

kell 11:00 MISSA – jõuluaja 1. pühapäev. Püha perekond. Õpetaja Joel Siim, organist Kadri Ploompuu

kell 17:00 Vana-aasta õhtu MISSA. Meie aeg on Issanda kätes. Õpetaja Arho Tuhkru, diakon Renè Paats, organist Piret Aidulo

Esmaspäev, 1. jaanuar 2024

kell 12:00 Uue aasta SÕNAJUMALATEENISTUS – Jeesuse nimepäev ehk uusaasta. Õpetaja Joel Siim, organist Kadri Ploompuu

Teisipäev, 2. jaanuar

kell 18:00 BachFest 2024 KONTSERT Unistus unenäos. Adriana Babin (paaniflöö, Moldova), Aare-Paul Lattik (orel). Piletitega. Korraldab Eesti Kammermuusika Ühing MTÜ

Reede, 5. jaanuar

kell 18:00 BachFest 2024 KONTSERT Katedraalide kölad. Aigars Reinis, Ilze Reine (orel, Läti). Piletitega. Korraldab Eesti Kammermuusika Ühing MTÜ

Laupäev, 6. jaanuar

kell 12:00 Kolmekuningapäeva MUUSIKALINE PALVUS. Õpetaja Arho Tuhkru, orelil Kadri Ploompuu

kell 18:00 BachFest 2024 KONTSERT Armastusega Londonist! Jonathan Scott (Suurbritannia, orel). Piletitega. Korraldab Eesti Kammermuusika Ühing MTÜ

Tulge toetama Toomkogudust oma liikmeannetusega,
sest nii on meil kergem koos oma kirikut kanda!
Sinu liikmeannetuse abiga me kestame üle aja!

OLGE TÄNATUD, ET OLETE HOIDNUD JA HOIATE OMA KODUKIRIKUT!

KONTAKT

Toom-Kooli 6, 10130 Tallinn, Eesti

Telefon 644 4140

E-post: tallinna.toom@eelk.ee

<http://toomkirik.ee>

PANGAREKVIISIDID

EELK Tallinna Piiskoplik Toomkogudus

Registrikood 80209270

SEB Pank EE401010022002639007